

Reflecții teoretice privind răspunderea patrimonială în dreptul mediului

Igor TROFIMOV,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică

SUMMARY

Considering the problem of environment and its protection as being one of the most important one which regards human existence, and in order to solve it as efficiently as possible, it entitles the application of all juridical and economic procedures which would be effective in solving the issue at hand. One of the characteristics of the institution's responsibility in environmental law is that of its procedure of application, which is characteristic for most forms of juridical responsibility, including patrimonial responsibility.

Considerând problema protecției mediului ca fiind una dintre cele mai importante, care privește existența umană, în vederea soluționării cât mai eficiente a acesteia, se îndreptățește aplicarea tuturor procedurilor juridice și economice care ar avea un efect, câtuși de puțin real, în soluționarea acesteia. Unul dintre caracterele instituției răspunderii în raporturile de dreptul mediului este acela că în cadrul ei sunt aplicate și aplicabile aproape toate mecanismele caracteristice tuturor formelor de răspundere, inclusiv cea patrimonială.

Astfel, articolul 3 al Legii privind protecția mediului înconjurător al Republicii Moldova declară principiul „responsabilității tuturor persoanelor fizice și juridice pentru prejudiciul cauzat mediului,” cum și art. 3 al Legii protecției mediului nr. 137 a României declară principiul „poluatorul plătește.” Realizarea de facto a acestor deziderate ne cere existența anumitor condiții, una dintre care se referă la cea care ține de răspundere.

Atât în doctrină cât și în practica aplicării legislației de mediu, deseori se confundă răspunderea civilă cu răspunderea de drep-

tuł mediului, care, de altfel, este una la fel patrimonială ca și cea civilă.

Vorbind despre răspunderea civilă, de multe ori se afirmă că aplicarea acesteia în raporturile de dreptul mediului este însoțită de unele modificări sau manifestări specifice. Considerăm, că aceasta se datorează formulării „clasice” și tradiționale, iar de cele mai dese ori aplicate neîntemeiat în textul legii și anume, că „încălcarea prevederilor prezentei legi atrage după sine răspunderea civilă, penală, contravențională, după caz.”¹

Pentru evitarea interpretării greșite a legislației și în rezultat – a aplicării greșite a acesteia – este important să facem o diferențiere între regimul răspunderii civile cu caracter material-patrimonial și răspunderea de dreptul mediului, care la fel poartă un caracter material-patrimonial. Astfel, în ceea ce privește răspunderea civilă, este necesar de reținut, că aceasta nu are aplicabilitate în toate cazurile când există dauna patrimonială. În acest sens, este necesar să facem diferențierea dintre *dauna de mediu* și *dauna civilă*. În acest sens, repararea da-

unei de mediu, după legislația multor țări, inclusiv a Republicii Moldova, se supune unui regim de drept public. În același sens, dauna civilă se supune reparării potrivit regulilor dreptului privat.

În continuarea celor expuse, afirmăm că răspunderea civilă în cadrul raporturilor de dreptul mediului este aplicată doar pentru daună civilă ca rezultat al acțiunii poluatoarei asupra căreia se aplică regimul de drept privat și care în mod direct este necesar a fi deosebită de dauna de mediu.

În acest sens, pentru a determina spectrul domeniilor la care ne referim în cadrul raporturilor de răspundere este necesar de concretizat conținutul noțiunii de *daună de mediu* și *daună civilă*, fapt după care vom face deosebire între răspunderea materială (patrimonială) de dreptul mediului, care survine în rezultatul cauzării unei daune de mediu și, respectiv, răspunderea materială (patrimonială) de dreptul civil pentru dauna materială cauzată prin acțiuni poluatoarei de mediu.

Dauna de mediu.² Definirea noțiunii de daună de mediu constituie un important obiectiv al dreptului, deoarece de corectitudinea determinării întinderii acesteia depinde în mare măsură posibilitatea aplicării corecte a normelor legislației de mediu, iar în unele cazuri și pentru aprecierea mărimii daunei. Termenul *daună de mediu* este definit în literatura de specialitate destul de controversat. Astfel, unii autori recunosc întinderea „daunei de mediu” atât asupra „vătămarilor aduse de om mediului” cât și asupra tulburărilor aduse omului (sănătății, integrității patrimoniului său etc.) în rezultatul unei vătămări de mediu. În acest sens, ținem să afirmăm, că dauna de mediu se referă în exclusivitate doar la vătămarile aduse mediului și nu se referă la daunele rezultate din această poluare. Argumentarea acestui fapt rezultă din simpla considerațiune, că omul, în virtutea imposibilității sale de a influența fenomenele obiective, inclu-

siv cele naturale, corespunzător nu poate să dirijeze ca o acțiune a sa asupra mediului să aibă ca efect sau să nu aibă ca efect pricinuirea de daune și asupra omului. Prin urmare, daunele de mediu pot avea drept rezultat influență asupra omului și patrimoniului acestuia, dar pot fi daune de mediu ce nu au drept rezultat influența asupra omului și patrimoniului acestuia.

Repetat, afirmăm că dauna de mediu poate fi adusă doar mediului și, în special, componentelor abiotice și biotice ale acestuia. Deși suntem de părerea că la această categorie se atribuie și componentele antropogene, totuși ar fi greu să ne pronunțăm cu siguranță că dauna de mediu s-ar referi și la componentele antropice, deoarece acestea formează cadrul de componente ce influențează doar mediul uman de viață și constituie elementul, existența căruia nu este condiționată de existența unor norme obiective. Asupra acestor componente omul are deplina putere de a le crea, modifica și înlătura, fără ca celelalte componente să fie lezate, evident, considerând că aceste acțiuni se vor executa în mod rațional.

În acest sens, este necesar de a reține, că dauna de mediu constituie sursa daunei cauzate omului și patrimoniului acestuia, eventual a daunei civile în rezultatul acțiunii poluatoarei. Ultima, de asemenea, poate fi numită eventual cu caracter ecologic, iar mai corect – survenită dintr-o daună ecologică, dar totuși va fi supusă recuperării categoric diferit decât cea de mediu.

Întru o argumentare mai clară, este necesar de menționat, că nu totdeauna acțiunea poluatorie, care cauzează daune, este de natură să fie imputată pe cale civilă celui ce o comite. Aici, în mod evident, au aplicabilitate doar regulile legislației de mediu și, în special, cele ce privesc răspunderea materială de dreptul mediului. De exemplu, conform prevederilor art. 23 al Codului funciar al Republicii Moldova, dreptul asupra terenului se stinge în cazurile exploatării

terenului prin metode care conduc la degradarea solurilor, la poluarea lor chimică, radioactivă și de altă natură, la înrăutățirea situației ecologice, folosirii terenurilor irigate prin metode care conduc la înmlăștinire, la salinizare secundară și la apariția focarelor de eroziune prin irigare. De asemenea, și art. 96 al Codului funciar stabilește că aplicarea sancțiunilor nu scutește persoana culpabilă de obligația de a lichida încălcările comise, iar mijloacele încasate se varsă în bugetul de stat și se folosesc pentru restabilirea, îmbunătățirea terenurilor și sporirea fertilității solurilor și protecția mediului înconjurător. În acest sens afirmăm, că la repararea acestor daune nu am putea accepta posibilitatea utilizării regulilor de drept civil, deoarece chiar proprietarul, folosind într-un mod abuziv terenul, nicicând nu ar înainta cerința reparării daunei cauzate de către el resurselor funciare. Se aplică alte reguli, deoarece dauna aceasta are un caracter de daună de drept public, și nu de drept privat. Iar după cum vedem din conținutul art. 96 al Codului funciar, mijloacele încasate se varsă în bugetul de stat și se folosesc pentru restabilirea, îmbunătățirea terenurilor și sporirea fertilității solurilor și protecția mediului. În cazul aplicării regulilor de drept civil, pornind de la regula stabilită de art. 166 al Codului de procedură civilă, dauna ar putea-o pretinde doar proprietarul terenului, fapt care, practic, ar exclude existența calității de pârât, din moment ce pretențiile față de sine însuși nu pot fi formulate. Considerăm în același sens și prevederile art. 67, alineat ultim al Legii fondului funciar din 19 februarie 1991 a României, care admite posibilitatea, ca în momentul în care primăria sau organul agricol ori silvic constată că anumite terenuri au fost scoase din circuitul agricol sau silvic, acestea pot cere acoperirea de către culpabil (eventual de către proprietar) a cheltuielilor pentru refacerea și ameliorarea solului. Deci dauna de mediu este totdeauna necesar de a fi privită

separat de dauna cauzată proprietarului, cu toate că ea rezultă de fiecare dată în mod necesar din aceasta.

Dauna civilă, drept rezultat al acțiunilor poluatorii, constituie nu altceva decât o vătămare cauzată omului sau scădere a patrimoniului acestuia, care rezultă dintr-un caz de poluare. În opinia noastră, cazul de poluare poate avea atât origine umană cât și naturală. Dauna cauzată printr-o acțiune de origine umană este, de regulă, imputată persoanei care a comis fapta poluatorie. În cazul în care dauna este cauzată printr-o acțiune de origine naturală, această daună poate constitui riscul celui ce a suferit-o, iar în cazul în care păgubașul are încheiat un contract de asigurare, obligația reparării daunei îi revine societății de asigurare.³

Existența diverselor forme ale instituției de răspundere juridică în raporturile de dreptul mediului, indiscutabil, creează atmosfera unui specific al evaluării manifestărilor acestora. Situația aceasta este condiționată de faptul că diversitatea de împrejurări și acțiuni ce dau naștere raporturilor juridice de răspundere implică existența unor și acelorași condiții, necesitatea relevării unui specific, odată cu stabilirea unui anumit tip de raporturi, relativ distinct, cerând de fiecare dată revizuirea modalității de manifestare a acestora în comparație cu manifestarea lor pe planul întregului ansamblu de relații. Astfel, lipsa unor reglementări speciale, ce ar stabili ordinea și condițiile de aplicare a răspunderii civile în raporturile de dreptul mediului, ne sugerează concluzia, că posibilitatea antrenării răspunderii juridice civile cere existența condițiilor enunțate în Codul civil al Republicii Moldova. Astfel, persoana care a cauzat dauna este scutită de obligația de a o repara dacă dovedește că nu este în culpă. Deopotrivă, dauna de mediu se repară indiferent de vinovăția făptuitorului.

Referitor la spectrul de condiții ale răspunderii pentru daunele de mediu, în literatură de specialitate întâlnim o gamă largă

de păreri, unde raționalitatea recunoașterii caracterului obligatoriu al existenței unei sau altei condiții, se fundamentează în funcție de caracterul relațiilor în care este aplicată măsura de răspundere patrimonială, precum și de însuși conținutul acesteia. Tendința principală totuși este de a stabili existența unui număr concret de condiții, care ar permite să se afirme, că în cazul existenței acestora se poate vorbi despre aplicarea măsurii de răspundere patrimonială de dreptul mediului.

Dacă e să ne referim la răspunderea civilă, atunci menționăm că cercetătorii civiliști determină un număr strict de condiții obligatorii, în cazul existenței cărora poate fi vorba despre posibilitatea aplicării răspunderii civile. Se afirmă, că combinația de condiții diferă în funcție de faptul dacă răspunderea este fundamentată pe greșeală (răspunderea subiectivă) sau pe risc⁴ (răspunderea obiectivă).

Având în vedere conținutul reglementărilor de dreptul mediului, precum și natura specifică a raporturilor de dreptul mediului, este evident că aceste condiții vor avea aplicabilitate și în raporturile de dreptul mediului, dar cu considerarea unor particularități ce țin de specificul raporturilor din acest domeniu.

După cum am menționat, cadrul de condiții existente pentru antrenarea răspunderii patrimoniale în raporturile de dreptul mediului poate fi același, dar în literatura de specialitate este susținută părerea, conform căreia, pentru a fi aplicate măsurile de răspundere civilă în raporturile de dreptul mediului, este suficient să existe cumulativ următoarele condiții: „Să existe o faptă ilicită; să existe un prejudiciu; să existe un raport de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciu.”⁵ Totodată, alți autori afirmă, că pentru a fi aplicată răspunderea civilă în raporturile de dreptul mediului, este necesar „să se fi săvârșit o faptă cu caracter ilicit; să existe un prejudiciu; între fapta ilicită și prejudiciu

să existe un raport de cauzalitate; culpa autorului faptei ilicite; la momentul săvârșirii faptei, autorul să fi avut capacitatea delictuală.”⁶ Într-adevăr, însăși natura obligației civile presupune posibilitatea transmiterii acesteia altei persoane, fapt care nu este caracteristic pentru răspunderea penală și contravențională, dar care ne dă temei de a cere răspunderea ca urmare a cauzării prejudiciului și de la alte persoane decât cea care a cauzat prejudiciul, în virtutea faptului că ultima nu acționase cu discernământ. Mai mult ca atât, Legea protecției mediului nr. 137 a României declară în art. 81 că „răspunderea pentru prejudiciu are caracter obiectiv, independent de culpă,” fapt care ne vorbește, că în raporturile de dreptul mediului răspunderea pentru cauzarea de prejudicii mediului poate fi aplicată persoanei chiar și în cazul în care lipsește culpa acesteia.

În concluzie, menționăm, că drept condiții obligatorii la aplicarea măsurilor de răspundere patrimonială în raporturile de dreptul mediului, servesc:

- fapta ilicită cauzatoare de prejudiciu;
- prejudiciul;
- raportul de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciu.

Aderând la poziția, conform căreia culpa autorului faptei ilicite și capacitatea delictuală a acestuia nu sunt elemente obligatorii pentru antrenarea răspunderii patrimoniale de dreptul mediului, este necesar de menționat, că în lumina legislației civile a Republicii Moldova, și anume conform prevederilor lit. c) a art. 3 al Legii privind protecția mediului înconjurător, se consacră principiul responsabilității tuturor persoanelor fizice și juridice pentru prejudiciul cauzat mediului; prevenirea, limitarea, combaterea poluării, precum recuperarea pagubei, cauzate mediului și componentelor săi din contul persoanelor fizice și juridice care au admis (**chiar și inconștient** sau din neglijență) dauna. Termenul *inconștient* identifică, de fapt,

caracterul obiectiv al răspunderii de dreptul mediului.

În raporturile de dreptul mediului, fapta ilicită, ce servește condiție a aplicării răspunderii de dreptul mediului, constituie acea conduită (manifestându-se printr-o acțiune sau abstențiune) a persoanei fizice sau juridice, prin care se încalcă dispozițiile legislației privind protecția mediului și drept rezultat se aduce lezare desfășurării normale a raporturilor juridice de dreptul mediului sau cauzează prejudiciu concret mediului. În acest sens, fapta ilicită este caracterizată prin următoarele:⁷

- reprezintă o conduită concretizată într-o acțiune sau inacțiune, ce contravine dispozițiilor legislației mediului;

- subiectul acțiunii este o persoană fizică sau juridică;

- efectele conduitei ilicite sunt exteriorizate în prejudiciul care apare, fiind întotdeauna de natură patrimonială.

În contextul celor expuse, putem menționa, că pentru repararea prejudiciului cauzat mediului, aplicabilitate au regulile stabilite de legislația de mediu în ce privește dauna de mediu și cele ale răspunderii civile - în ce privește dauna civilă, ce reiese din daunele de mediu, cu particularitățile ce reies din conținutul specificului raporturilor de dreptul mediului. În acest sens, în literatura de specialitate își găsește reflectare deosebită o anumită categorie de probleme care, reieșind din importanța lor, cer o soluție adecvată, cum ar fi:

a) problema ilicitului faptei;

b) problema obiectului faptei cauzatoare de prejudiciu;

Astfel, după cum am mai menționat, pentru angajarea răspunderii patrimoniale de dreptul mediului, nu este necesar ca fapta cauzatoare de prejudiciu să fie neapărat ilegală.

Având în vedere practica raporturilor juridice ale altor ramuri de drept, din inerție, se consideră că în raporturile de dreptul

mediului, răspunderea juridică de dreptul mediului (patrimonială) va surveni doar în cazul în care fapta cauzatoare de prejudiciu va avea caracter ilegal. În acest sens, rămâne fără o soluție certă situația în care este săvârșită o faptă cauzatoare de prejudiciu mediului, dar considerată inițial (la momentul comiterii) ca fiind conform legii. Mai ales, aceste situații sunt caracteristice activităților bazate pe risc. În acest sens, „răspunderea bazată pe risc este o răspundere obiectivă”,⁸ care se aplică și asupra cazului, când activitatea se desfășoară conform legii dar se cauzează un prejudiciu, în virtutea unor împrejurări cu caracter obiectiv, ce nu sunt posibile de a fi prevăzute sau înlăturate. Totodată, dacă legislatorul, în vederea considerării ideii de echitate și pentru protejarea interesului public, nu ar fi acceptat caracterul obiectiv al răspunderii pentru cauzarea prejudiciului în raporturile de dreptul mediului, declarând „obligativitatea reparării prejudiciului cauzat prin daune de mediu de către făptuitor, dacă acesta nu va demonstra, că prejudiciul a fost cauzat prin acțiunea terților sau a victimei”, conchidem totuși că neglijând, astfel, condiția de ilegalitate a faptei cauzatoare de prejudiciu, constatăm că și fapta licită poate fi imputabilă în acest caz.

În ce privește fapta cauzatoare de prejudiciu mediului, aceasta constituie o conduită, care poate să se manifeste atât prin acțiune, cât și prin inacțiune. Această conduită poate să afecteze calitatea mediului, ceea ce numim acțiuni poluatoare, precum și alte relații reglementate prin normele de dreptul mediului. În acest sens, după cum afirmă prof. Ernest Lupan, „*cei ce răspund se pot afla în situații diferite. Uneori, fapta prin care se încalcă legea are ca urmare poluarea efectivă a mediului. În astfel de situații, cel care răspunde este agentul poluant. Alteori, însă fapta săvârșită cu încălcarea normelor dreptului mediului nu atrage după sine poluarea mediului, dar este totuși o faptă ilicită sancțion-*

nabilă după normele acestei ramuri de drept. În astfel de situații autorul faptei nu mai este agent poluant, dar este totuși răspunzător în condițiile normelor dreptului mediului.”⁹

Din cele expuse s-ar putea trage concluzia, conform căreia fapta cauzatoare de prejudiciu va avea drept obiectiv de gen atât poluarea cât și alte acțiuni, dar care sunt considerate de normele dreptului mediului ca niște fapte prejudiciabile în prezent sau în perspectivă. Astfel, în afară de cadrul existent de domenii asupra cărora se recunoaște răsfrângerea noțiunii de faptă prejudiciabilă, este necesar de prevăzut și astfel de componente, care s-ar referi la fapte comise prin intermediul emiterii unor acte normative neconstituționale, care, efectiv, pun în pericol viața, sănătatea și patrimoniul cetățenilor, care, direct sau indirect, ar leza drepturile și interesele legitime ale acestora. Drept exemplu de discuție ar putea servi hotărârea privind acceptarea tranzitării deșeurilor radioactive pe teritoriul R. Moldova, fapt ce, evident, contravine prevederilor punctului a) al art. 3 și art. 77 ale Legii privind protecția mediului înconjurător și prevederilor art. 37 al Constituției R. Moldova.

Referitor la stabilirea cuantumului prejudiciului ca rezultat al unei daune de mediu, este deosebit de complicat de determinat, la momentul înaintării cererii de despăgubire, care este mărimea prejudiciului. Situația în cauză este condiționată de următoarele:¹⁰

a) în majoritatea cazurilor prejudiciul rezultat din poluare constă în câștigul nerealizat;

b) nu întregul volum de prejudiciu iese la iveală imediat, majoritatea daunelor sunt potențiale;¹¹

c) „lanțul” efectelor nocive este condiționat de legătura de interdependență a proceselor în cadrul complexului natural;

d) marea majoritate a prejudiciului constă în cheltuielile suportate la restabilirea și îmbunătățirea obiectelor poluate, dar care nu au adus efectul dorit.

În acest sens, „determinarea mărimii prejudiciului cauzat în baza normelor dreptului civil este deosebit de complicată din cauza specificului componentelor prejudiciului, condiționate de particularitățile rolului economic și statutului juridic al componentelor mediului.”¹² În soluționarea acestei situații, urmează a se exclude aplicarea regulilor de drept civil pentru evaluarea daunelor și aplicarea unor reguli specifice. În acest sens, legislația privind protecția mediului operează cu sistemele de taxe pentru poluare, degradare, deteriorare etc., care stabilesc posibilitatea unificării sistemului de calculare a prejudiciului în fiecare caz și asigurarea posibilității dirijării centralizate a finanțelor privind restabilirea, renovarea, regenerarea obiectivelor mediului care au fost afectate prin activități poluatoare.

Dacă până în prezent problema prejudiciului material și corporal¹³ și-a găsit o reflectare adecvată, considerăm că merită a fi pusă în discuție problema prejudiciului moral în raporturile de dreptul mediului. Nu ne punem drept scop de a releva caracterile pe care le manifestă o daună morală ca rezultat al cauzării unui prejudiciu mediului, dar însuși faptul că unele acțiuni cu caracter poluator pot induce panica, dezorganizarea și frica de careva acțiuni pentru o întregă localitate sau zonă populată.

Privitor la „victima” daunei ecologice, în literatura de specialitate s-au stabilit, în fond, două opinii, care la prima vedere sunt pe poziții diferite, și anume „o parte din autori au concluzionat, că victima este omul și bunurile sale, paguba fiind cauzată de mediul în care acesta trăiește; alți autori consideră mediul ca fiind victima daunei ecologice.”¹⁴ Ne permitem să considerăm, că în materie de daună de mediu, însuși prejudiciul cauzat drept rezultat al nerespectării sau neexecutării prevederilor legislației în vigoare, nu poate fi privit separat ca prejudiciu cauzat doar mediului. Înseși normele dreptului mediului au drept sarcină asigura-

rea protejării mediului în scopul creării unor condiții de mediu durabile. Dimpotrivă, anume recunoașterea existenței unui prejudiciu de mediu, care poate fi cauzat prin acțiuni poluatoare, ar fi o posibilitate de a nu aplica la angajarea răspunderii pentru daunele de mediu, principiul ce guvernează răspunderea civilă. În acest sens vor fi aplicate principiul obligativității reparării prejudiciului cauzat mediului (art. 91 din Legea privind protecția mediului înconjurător al Republicii Moldova), fapt care neglijează posibilitatea victimei și făptuitorului de a negocia cuantumul dezdăunării sau însuși posibilitatea de a fi exonerat de la răspundere.

Conform prevederilor legislației civile, *existența unei legături cauzale* între fapta ilicită, comisă de către persoană și însuși prejudiciul, constituie o condiție a posibilității aplicării răspunderii, inclusiv în cadrul raporturilor de dreptul mediului. Cu toate că în literatura de specialitate se menționează, că raportul de cauzalitate la aplicarea răspunderii trebuie să aibă caracter direct sau obiectiv și sigur,¹⁵ în raporturile de dreptul mediului, oricum, apare o serie de probleme în legătură cu stabilirea raportului de cauzalitate. Este vorba, în fond, despre faptul că un prejudiciu poate fi cauzat prin acțiunile concomitente ale mai multor persoane, că nu totdeauna este posibil de apreciat întregul volum de prejudiciu din cauza caracterului componentelor mediului, nu totdeauna după săvârșirea faptei cauzatoare de prejudiciu, este simțit în mod imediat efectul prejudicios (de exemplu, cunoaștem astfel de materiale numite *Freon-11* și *Freon-12* aflate în stare gazoasă, care se găsesc în cantități mari în lichidele pentru răcire și în flacoanele aerosol. Fiind emise în atmosferă, ele nu cauzează imediat efecte negative. Astfel, ele ajung într-o perioadă lungă în stratosferă, unde, sub influența razelor ultraviolete ale soarelui, se descompun și eliberează atomi de clor. Acestea intră în reacție cu moleculele de ozon din atmosferă

pe care le descompun în simple molecule de oxigen. Efectul atomilor de clorură se produce sub formă de reacție în lanț, unde o singură moleculă de clor poate distruge mai multe sute de molecule de ozon. Dacă avem în vedere că gazele de freon ajung în 10-15 ani în stratosferă, atunci efectele acestea se produc timp de 50-100 ani. Dar și aceste probleme își găsesc soluționarea. Astfel, unii autori afirmă, că la determinarea raportului de cauzalitate în stabilirea răspunderii patrimoniale, este necesar de a contura strict limitele răspunderii juridice prin:¹⁶

a) stabilirea naturii și caracterului faptei care a cauzat prejudiciul (uneori însuși natura faptei creează un pericol social, care conduce efectiv la sporirea pericolului în perspectivă, cum ar fi, de exemplu, activitățile legate de utilizarea energiei nucleare);

b) determinarea caracterului prejudiciului și anume, dacă este un prejudiciu direct al faptului ilicit cauzator de prejudiciu sau este o consecință facultativă a acestuia.

Ținând cont de cele expuse, revenind la noțiunea răspunderii civile în raporturile de dreptul mediului, este necesar de a menționa, că în raporturile de dreptul mediului răspunderea civilă nu obține careva caractere deosebite, ci este aplicată cu considerarea doar a naturii prejudiciului cauzat în rezultatul acțiunilor poluatoare și, de regulă, aceasta rezultă din daunele cauzate omului și patrimoniului acestuia, survenite ca rezultat al unei daune de mediu.

În concluzie, vom face o diferențiere între răspunderea civilă rezultată din daună de mediu și răspunderea materială de dreptul mediului pentru daună de mediu. Astfel:

a) răspunderea civilă presupune posibilitatea victimei de a renunța la dreptul de a cere recuperarea prejudiciului, pe când răspunderea materială de dreptul mediului exclude orice posibilitate a vreunui subiect de a renunța la recuperarea unei daune cauzate mediului;

- b) răspunderea civilă presupune posibilitatea părților de a negocia cuantumul recuperării prejudiciului, pe când dauna cauzată mediului urmează a fi reparată integral;
- c) răspunderea civilă presupune apărarea unui interes privat, concret al victimei, care corespunde încălcării unui drept subiectiv civil de interes privat, pe când răspunderea materială de dreptul mediului presupune apărarea unui interes public, care corespunde încălcării unui drept protejat de legislația de mediu, de interes public.

NOTE

¹ Art. 89 al Legii privind protecția mediului înconjurător al Republicii Moldova; art. 30 al Legii cu privire la resursele naturale; art. 85 al Legii fondului funciar al României; art. 95 al Codului silvic al României.

² În sursele de specialitate acest termen îl mai putem întâlni și sub expresia „daună ecologică.”

³ Considerăm acest caz drept o particularitate a răspunderii civile contractuale obiective, privind anume existența contractului de asigurare drept unul dintre temeiurile răspunderii obiective contractuale.

⁴ Carbonnier J. Droit civil. Les obligations, tome 4, Paris, 1956, pag. 341.

⁵ Lupan E., Minea M., Marga A. Dreptul mediului, partea specială, vol. II, pag. 456.

⁶ Duțu M. Dreptul mediului. București, 1996, pag. 136; Marinescu D. Dreptul mediului înconjurător. București, 1996, pag. 308; Sergheev A., Tolstoi I. Гражданское право (Dreptul civil), vol. 2, Moscova, 1998, pag. 704-705.

⁷ Lupan E., Minea M., Marga A. Dreptul mediului, partea specială, vol. II, pag. 457.

⁸ Carbonnier J. Droit civil. Les obligations, tome 4. Paris, 1956, pag. 341.

⁹ Lupan E., Minea M., Marga A. Dreptul mediului, partea specială, vol. II, pag. 362.

¹⁰ Кравченко С. Материальная ответственность в системе охраны природы (Răspunderea materială în sistemul de protecție a naturii), Kiev, 1981, pag. 44.

¹¹ În acest sens, în materie de lege ferenda, ar fi corect de stabilit principiul imprescriptibilității prejudiciului cauzat persoanei prin daună de mediu.

¹² Кравченко С. Имущественная ответственность за нарушение природоохранительного законодательства (Răspunderea patrimonială pentru încălcarea legislației privind protecția naturii), Lvov, 1979, pag. 65.

¹³ O astfel de clasificare în prejudiciu (daună) material, corporal și moral o face autorul francez J. Carbonnier, pe care le consideră ca fiind reparabile (J. Carbonnier. Droit civil. Les obligations, tome 4, Paris, 1956, pag. 354-355).

¹⁴ Lupan E., Minea M., Marga A. Dreptul mediului, partea specială, vol. II, pag. 459.

¹⁵ Carbonnier J. Droit civil. Les obligations, tome 4. Paris, 1956, pag. 364-365.

¹⁶ Матвеев Г. Основания гражданско-правовой ответственности. Moscova, 1970, pag. 60.

Prezentat: 4 februarie 2015.

E-mail: itrofimov@mail.ru